

SZERKESZTŐSÉGI VÉLEMÉNY

Több résztvétel a szegénységben élők részéről...

A szegénységben és társadalmi kirekesztettségben élők számára a részvétel hosszú ideje kihívást jelent, és ez az EAPN megalapítása óta eltelt években egyre csak nőtt. Az 1990-es évek vége felé az EAPN más szociális NGO-kkal együtt egy olyan szegénységellenes politikát próbált kikényszeríteni az európai intézményekből, amelyik valóban működik is. Ez az intenzív lobbitevékenység vezetett a 2000. évi nizzai csúcstalálkozón eldöntött európai társadalmi integrációs stratégia megteremtéséhez. Nagyra értékeltük a stratégia 4. célkitűzését, amely az összes érintett szerv, különösen a szegénységben élők mozgósítására szólít fel. Ezt a célkitűzést a stratégia későbbi átdolgozásai ugyancsak megállapították. Azóta sokan sokat tettek azért, hogy ezeket a szavakat tettek is kövessék.

A szegénységben élők első európai találkozóját 2001-ben az EU belga elnöksége idején rendezték meg, a belga kormány ösztönzésére, az EAPN közreműködésével. Az idők folyamán e találkozók uniós elnökségi/ európai bizottsági kezdeményezéssé váltak, ami már önmagában komoly politikai jelentőséggel bíró fejlemény. A találkozóknak fokozatosan sikerült felkerülniük az európai hatóságok és a tagállamok agendájára, és ma már nagyszabású politikai eseménynek számítanak, ahol a szegénységben élők szakértelme végre elismerést nyer – ezt az eredményt pedig az elkövetkező években még tovább kell építenünk és fejlesztenünk.

Ludo Horemans
Az EAPN elnöke

KÖZÉPPONTBAN A RÉSZVÉTEL

TARTALOM

Középpontban a részvétel

- A szegénységben élők európai találkozó: a részvételi agenda élén
- A részvétel definíciója...
- Az érintettek saját szavaival
- Részvétel: Bevált gyakorlatok
- Vallomások
- Részvétel: Hogyan kerüljük el a frusztrációt
- Részvétel: Jelképes vagy valós?
- A részvételi demokrácia: a politikai cselekvés egyik előfeltétele
- Az európai szegénységellenes politikának a részvételre kell épülnie

Hírek Magyarországról

- A csend hangja: Interjú a szegénységben élők 5. és 6. európai találkozásának magyar résztvevőjével
- Reflektorfényben az EAPN Magyarország (HAPN)
- A magyar Gyermekszegénység Elleni Nemzeti Program

KÖZÉPPONTBAN A RÉSZVÉTEL

A szegénységben élők európai találkozói: a részvételi agenda élén

Az Európai Tanács Lisszabonban (2000) egy olyan stratégia végrehajtásáról állapodott meg, amelynek segítségével „2010 távlatában döntő hatással lesz a szegénység visszaszorítására Európában”; az elfogadott stratégiák egyike – a szegénység és a társadalmi kirekesztés kezelése – meghatározó fontosságú e kötelezettségvállalás előmozdításához, és valamennyi érintettre ki kell terjednie, a szegénységben élőket is beleértve. Az EAPN 2003 óta aktívan közreműködik a szegénységben élők európai találkozóinak megszervezésében.

Előremutató folyamat....

2001: A belga kormány a részvétel terén 1994 óta szerzett tapasztalataira építve kihasználta az európai uniós elnökség kínálta lehetőséget, és meghirdette a szegénységben élők első európai találkozóját, amely négy kérdéskört tekintett át: a lakhatást, az egészségügyet, a képzést és a jövedelmeket. Ennek az első eseménynek a legfontosabb következtetése az volt, hogy a szegénységben élők megfelelő ismeretekkel és szakértelemmel rendelkeznek a kirekesztés elemzéséhez, és részt kívánnak venni a társadalomban és az életüket meghatározó döntésekben.

2003: 2002-ben a belga kormány javasolta a második találkozó megtartását, a görög elnökség pedig felkarolta a kezdeményezést. Az EAPN-t kérték fel az esemény előkészítésére, az idő azonban túl rövid volt ahhoz, hogy rendes háttérmunkákat lehessen végezni a küldöttségekkel. A cím a

„Helyes gyakorlatok a részvétel terén” volt. Az előkészületek és a munkaértekezletek során megpróbálták modelleket kidolgozni a részvételi folyamatokra és a küldöttek részéről érkezett igényre, miszerint a szegénységben élők szemtől szemben szeretnének beszélni a politikusokkal az őket érintő politikákról. Erre az igényre válaszul a görög elnökség arra kérte a Tanács júniusi ülését, hogy az európai találkozót tegyék olyan ismétlődő folyamattá, mint amilyen a társadalmi integrációval foglalkozó kerekasztal.

2004: Az ír elnökség alatt kiválasztott téma a második találkozó során felmerült igényeket tükrözte, középpontjában a szegénységben élők és a politikai döntéshozók közötti párbeszédrel, „A részvétel kétirányú utca” címmel. A hagyományos szerepeket felcserélve ezúttal a „hatóságokat” tekintették a szegénységben élők „meghívott vendégeinek”, és a munkaértekezletek vitáiban közvetlen párbeszédbe vonták őket a küldöttekkel. A találkozó záróeseménye a szegénységben élők és a politikusok munkacsoportjának nyílt fóruma volt. Az eseményről készült DVD-t később széles körben használták a tudatosság növelésére a nemzeti és a regionális politikusok körében.

2005: A luxemburgi elnökség a szegénységhez képek és benyomások segítségével közelített. Nagyobb figyelmet kaptak a szegénységben élők által hozott közvetítő anyagok, például a patchworkök, festmények és fényképek. Ezeket a kreatív törekvéseket gyűjtötték össze a liverpooli kerekasztal alkalmával megrendezett kiállításához. A művekről katalógust is kiadtak. A luxemburgi elnökség elkötelezettségének bizonyságúval erőteljes hangvételű üzenettel fordult a júniusi Miniszterek Tanácsához, amelyben az EU összes országát hasonló típusú találkozók szervezésére szólította fel. Az EAPN nemzeti hálózatai közül fokozatosan egyre többen kezdtek hozzá a hasonló találkozók megrendezéséhez, országos és/vagy regionális szinten.

2006: Az osztrák elnökség által tett előkészületek során a szegénység és a társadalmi kirekesztés összes aspektusát a „Hogyan küzdünk meg a mindennapok problémáival?” című téma köré építették fel. A küldöttek által elvégzett háttérmunka

megmutatta a szegénységben élők kezdeményező hozzáállását és energiáját. A szegénységben élők küldöttségei készítettek egy-egy plakátot, amelyet aztán bemutattak a plenáris ülés közönségének: ez volt az 5. találkozó legemlékezetesebb pillanata. A plakátokból kiállítás rendeztek, amely 2007 áprilisában a finnországi kerekasztal alkalmával a Bizottság épületében, 2007. júliusban pedig az Egyesült Királyságban a szegénységben élők első országos találkozásán kapott helyet. Az 5. találkozón az az igény is felmerült, hogy számba kellene venni az első öt találkozó eredményeit.

2007: A német elnökség idején megtartott 6. találkozón úgy határoztak, hogy továbbviszik ezt a prioritást, és a témának „A szegénység és társadalmi kirekesztés megoldása: Az elért előrehaladás, a következő lépések” címet adták. A május 4–5-én Brüsszelben rendezett eseményen 27 ország 130 küldöttje, valamint az európai és nemzeti hatóságok 97 képviselője találkozott. A küldöttek és a vendégek a találkozó témáját szimbolikus tárgyak segítségével vizuálisan is megjelenítették. Anélkül hogy alábecsülnék a szociális fronton tett előrehaladást, a küldöttek hangsúlyozták, hogy a szegénység 2010-ig történő felszámolásának célja nem reális, sőt, a szegénység terjedésére is egyértelmű jelek utalnak. A 6. ülés világosan megmutatta, hogy a részvételi folyamatok hozzájárulnak a felemelkedéshez. Azt is igazolta, hogy a szövetségek és az állami hatóságok több esetben már együtt dolgoznak, és ismételten hangsúlyozta a folyamatos, országos szintű párbeszéd iránti igényt.

„A részvételi folyamatok hozzájárulnak a felemelkedéshez”

A folyamat elemei

- A szegénységben élők központi szerepe: a politikusokat és a tisztviselőket ők hívják meg.
- A szegénységben élők igénye a politikai döntéshozókkal folytatott párbeszédre. A 6. ülés azt jelezte, hogy a párbeszéd iránti igény

országos szinten egyre kitartóbban jelentkeznek.

- A rendszeres találkozók fontossága.
- Az úgynevezett kaszkád effektus: az EAPN nemzeti hálózatai egyre nagyobb számban rendeznek országos és/vagy regionális, a részvételen és a politikai hatóságokkal és/vagy szociális munkásokkal való párbeszédre alapuló találkozókat.
- Az éves találkozók előkészületeinek továbbfejlesztése és a nyomon követés, a folyamatosság érdekében.
- A Miniszterek Tanácsa részéről egy elnökségi nyilatkozat kiadása, ami által a Tanács jobban tudatára ébred a szegénység létezésének és terjedésének, valamint a részvételi folyamatok bevezetése szükségességének.
- A kreativitás használata (videofilmek, plakátok, jelképes tárgyak), hogy ezáltal mindenki hallathassa a hangját.
- Ismertség:
 - A találkozókról szóló jelentések online elérhetők az EAPN weboldalán az www.eapn.org címen és az egymást követő EU-elnökségek weboldalain.
 - Az európai találkozók előkészületeibe és nyomon követésébe bevont személyek számának növekedése segít felhívni a nemzeti, országos és regionális szintű politikusok, illetve a média figyelmét az egyes alkalmakra.
 - Különböző médiaeszközök előállítása: tévéműsorok, DVD-k, road movie-k, három kiállítás, egy katalógus, rajzfilmek.
 - A plakátok és a jelképes tárgyak elkészítésével összetett folyamatok öltönek testet.

Micheline Géron dal

Az európai találkozók koordinátora, EAPN

A részvétel definíciója...

A „részvétel” szóval lépten-nyomon dobálóznak anélkül, hogy figyelembe vennék a tényt, miszerint

a részvételnek is különböző szintjei vannak. A részvétel a tájékozottságról szól, de a megszólalásra, a meghallgatásra és a döntéshozatalra való lehetőség ugyancsak beletartozik. Az írországi Combat Poverty Agency (a szegénység leküzdésével foglalkozó hivatal) vezetésével és az EU támogatásával zajló, „A társadalmi integráció általános érvényesítése” című projekt a részvétel négy szintjét dolgozta ki:

Tájékoztatás

A tájékoztatás és az ismeretek megosztása az érintettek bevonásához alapkövetelmény, mivel ha a **teljes** körű információt (a politikai kezdeményezésekről) **nem teszik hozzáférhetővé és nem terjesztik jóval korábban**, a konzultáció vagy a részvétel minden formája értelmét veszti.

Konzultáció

A konzultáció egy olyan **folyamat biztosítását** jelenti, amelynek révén **megszólalhatnak** a tervek által érintett, illetve a döntésbe beleszólni kívánó személyek és/vagy csoportok (ami továbbra is a politikusok kiváltsága); az összegyűjtött véleményeket ezután a döntéshozók vagy **megfogadják, vagy figyelmen kívül hagyják**. A konzultáció csak akkor tud működni, ha a megkérdezettek rendelkeznek a releváns információkkal.

Részvétel

A részvétel azt jelenti, hogy **az összes érintett hozzászólását egyenrangúnak ismerik el** a döntéshozatali folyamatban, ezáltal a személyek és a csoportok lehetőséget kapnak arra, hogy befolyásolják a folyamatot, és saját nézeteiket beépítsék annak végkimenetelébe.

Közös döntés

A közös döntés egy újabb olyan szakasz, amely biztosítja, hogy a döntéshozatali folyamatban **konzenzust** érjenek el, hogy a politikák egymáshoz igazítsák és **tükrözzék** a döntések által **érintettek mindegyikének szempontjait és prioritásait**, és ezáltal a **végeredményt** valamennyi érdekelt fél a **sajátjának érezze**.

A **teljes szöveget lásd:**
<http://www.europemsi.org/>

Az érintettek saját szavaival...

„Nagyon örülök, hogy részt vettem a hatodik találkozómon. Mind a két nap szervezése, mind az Európa négy sarkából érkező vendégek fogadása első osztályú volt. A különböző küldöttségek háromdimenziós tárgyainak bemutatása és a munkaértekezlet, amelyen részt vettem, arra tanított, hogy bár mindannyian európaiak vagyunk, és alapvetően ugyanazt akarjuk, a szegénységet mégsem egyformán éljük meg. Munka pedig akad bőven, mert miközben ezeknek a találkozóknak köszönhetően a legszegényebbek ügyében 2001 óta történt némi előrehaladás, a szegények és a gazdagok között egyre nagyobb a szakadék, és az alacsony munkabérek, a jóléti juttatások, a munkanélküli ellátások és az alacsony nyugdíjak nem biztosítanak rendes életszínvonalat az ezekből élőknek.” **Nicole Tonneau, a francia küldöttség résztvevője**

„Részt vettem az európai találkozón, mivel ez az a sarkalatos pillanat, ami értelmet adhat a létezésünknek és a tetteinknek. Azzal a tudattal tértem haza, hogy komoly erőforrásaink vannak: bár különböző helyekről érkezünk, más életet élünk, mégsem fordul el senki a másiktól. A különféle intézmények képviseletében olyanokkal is találkoztam, akik maguk soha nem tapasztalták meg a szegénységet, mégis egy nyelvet beszélünk. Láttam olyan embereket, akik életükben először most ismerték meg a méltósághoz való jog értelmét. Én pedig megismertem a „részvétel” valódi jelentését. A „részvétel” azt jelenti, hogy tartozunk valamihez: magunkhoz, az elveinkhez. A részvétel azt is jelenti, hogy oda tudunk állni a másik ember elé. Meg tudjuk osztani a jó és rossz tapasztalatainkat, együtt dolgozunk a közösségekkel és bevonjuk a döntéshozókat is, de a szegénység mellett a gazdagsággal és az egyenlőtlenségekkel is foglalkozunk.” **Oksana Bybliv, az olasz küldöttség résztvevője**

Részvétel: Bevált gyakorlatok...

A Közösségi Élet Tanácsa (Franciaország)

Az 1975. évi jóléti és közegészségügyi intézményekről szóló törvény reformjáról szóló 2002. január 2-i francia törvény az addigi intézményközpontú szabályozáshoz képest elmozdulást hozott az intézmények felhasználóinak biztosított jogok erősítése felé.

Az 1975-ös törvény 20. évfordulóján az önkéntes ügynökségek és a jóléti felügyelőség szót emelt a felhasználók jogainak hiánya miatt, és arra szólított fel, hogy minden intézményben hozzanak létre egy tanácsot, és más, a felhasználói csoportok széles körét érintő eszközökkel is támogassák a felhasználók jogait.

Minden jóléti és közösségi intézményben létre kellett hozni a Közösségi Élet Tanácsát (CVS), és ezeket a 2004-es végrehajtási rendeletben előírtaknak megfelelően kell működtetni. Az alapelv az, hogy induljon el a párbeszéd az önkéntes ügynökség különböző résztvevői között, a felhasználókat is beleértve. A CVS véleményezi az intézmény terveit, működési szabályait, az intézményi tevékenységek működtetését, a napi szintű működés megszervezését, a munkaprojekteket stb.

A CVS-ek többnyire választott felhasználói képviselőkből, a személyzet és a vezetés képviselőiből, a tágabb közösség egy képviselőjéből és a létesítmény vezetőjéből állnak.

A CVS-ek bevezetésében a nagy kérdés a hatáskörök újfajta felosztása az intézményen belül (felhasználó/szociális munkás; felhasználó/ igazgatótanács, felhasználó/ vezetés stb.), ami az önkéntes ügynökség minden szintjén széles körű ellenállásba ütközik. A CVS a szakemberek részéről szemléletváltást igényel, elősegíti a közös munkakapcsolatok elsajátítását és támogatja az állampolgári szerepvállalást azáltal, hogy a felhasználóknak részvételi és beleszólási lehetőséget biztosít.

Olivier Marguery
vezérigazgató-helyettes, Üdvhadsereg
(Franciaország)

Hallasd a hangod! (Egyesült Királyság)

A szegénységben élők számára kevés alkalommal adatik meg, hogy valódi lehetőséget kapjanak az életükre kiható szociálpolitika befolyásolására. Ha azonban mégis esélyt kapnak a részvételre, az NGO-knak gondoskodniuk kell arról, hogy ne szalasszák el a lehetőséget.

Az Egyesült Királyságban indult „Hallasd a hangod!” projekt úgy kezdődött, hogy NGO-k egy csoportja, köztük az EAPN egyesült királysági hálózata megragadta a társadalmi integrációs folyamatról szóló nemzeti cselekvési tervben (NAP) felkínált lehetőséget a szegénységben élők támogatására, hogy beleszólásuk legyen a fő szegénységellenes politikákba.

A projekt sikerének kulcsa az egyszerűsége volt. Kidolgoztak egy eszközkészletet, amely arra szolgált, hogy segítsen az alulról építkező közösségi csoportoknak olyan workshopok szervezésében, amelyek aztán hozzájárulhatnak az egyesült királysági társadalmi integrációs NAP fejlesztéséhez. Az eszközkészlet három egyszerű kérdést tett fel az emberek életéről és a közösségeikről: mi az, ami működik, mi nem működik, illetve milyen változásra lenne szükség. 18 hónap alatt szerte az országban több mint 140 csoport vett részt a workshopokon.

Az egyesült királysági társadalmi integrációs NAP-t olvasva egyértelmű, hogy nem foglalkoztak a szegénységben élők által felvetett kérdések mindegyikével. Nem is lett volna reális elvárás, hogy mindenre kitérjenek. A „Hallasd a hangod!” projekt mindazonáltal segített bizonyítani, hogy a szegénységben élőknek is joguk van a részvételhez, és közreműködésük jelentősen javíthat a szegénységellenes politikán. Azt is megmutatta, hogy a részvétel útjában álló akadályok legyőzhetőek, ha ehhez biztosítják az erőforrásokat, és ha a szervezetek elkötelezetten kiállnak amellett, hogy az emberek hallathassák a hangjukat.

Peter Kelly
EAPN Egyesült Királyság

A „Hallasd a hangod!” projektről szóló további információkért keresse fel a <http://www.ukcap.org/getheard/> oldalt.

Az érintettek saját szavaival...

Jean-Claude Paris, felhasználó nyilatkozik a Közösségi Élet Tanácsáról:

„Számomra ez a tapasztalat azt jelenti, hogy képesek vagyunk pontosan kimondani, milyen érzés egy intézmény felhasználójának lenni. A CVS nemcsak 10 választott tagot jelent, hanem egy olyan csapatot is, amely lakosokból, szociális munkásokból és a személyzet tagjaiból áll. Ezáltal itt megtanulhatjuk, hogyan tartjuk tiszteletben mások különbözőségét és nehézségeit.

Ez a tapasztalat visszaadta az önbizalmamat, bebizonyította, hogy ki tudom fejezni a gondolataimat, ki tudom dolgozni és elő tudom adni a véleményemet. Mások támogatásával megtanultam megállni a lábamon.

Ez segített megnyílni mások előtt, megbízni bennük, és ezáltal a közösség teljes jogú tagjává válni. Megtanultuk, hogyan dolgozzunk együtt a konszenzus kialakításán, és hogyan alakítsunk ki az állampolgároknak kedvező módszereket.”

Részvétel: Hogyan kerüljük el a frusztrációt

Néhány nemzeti kormány és az Európai Bizottság már évek óta hirdeti a szegénységben élők részvételének fontosságát. Ennek nyilvánvaló példája a szegénységben élők európai találkozóján látott lelkesedés. A részvétel fejlődése a különböző országokban különböző stádiumokba ért el, és néhány országban fontos módszereket dolgoztak ki, hogy a részvételt formába öntsék.

A részvétel kollektív folyamatával azt ismerik el, hogy a szegénység nem egyedi probléma, hanem társadalmi, amely mögött számos ok rejlik. Azok tehát, akik a szegénységben élők közül részt vesznek ezekben a folyamatokban, megszabadulhatnak a helyzetükkel kapcsolatos

bűntudattól, ezáltal részvételük hozzájárul emancipálódásukhoz és felemelkedésükhöz.

A szegénységben élők ilyenfajta szervezett részvétele segít ösztönözni a politikusokkal és más érintettekkel való kölcsönhatást. Ez maga után vonja a szegénységellenes politikák javítását, ami viszont javít a szegénységgel szembesülők helyzetén. Ehhez az kell, hogy a szegénységben élők adjanak információt összetett élethelyzetükről.

Mit tanultunk a szegénységben élők részvételének előmozdítására irányuló erőfeszítésekből? Nem meglepő módon megtudtuk, hogy problémák igenis vannak. A kezdeti (minden oldalon látható) lelkesedés időszaka után némi frusztráció kezdett jelentkezni. A párbeszéd során szembekerülünk a szegénység jelenségének és enyhítésének összetettségével, valamint a szegénységben élők azon vágyával, hogy rendes partnerként bevonják őket a politikai folyamat valamennyi szakaszába.

A szegénységellenes politika összetettségét jól tükrözi a különféle politikai területek és a politika különböző szintjei (uniós, szövetségi, regionális, tartományi és helyi) közötti együttműködés iránti igény. A „szegényeket” emiatt sokszor csak küldözgetik egyik helyről a másikra, mivel nem tudják megmondani, pontosan kinek a hatáskörébe tartozik a szükséges döntések meghozatala.

Ha nem foglalkozunk bizonyos realitásokkal, a részvétel könnyen a frusztráció vagy a csalódottság növelésének eszközévé válhat minden szereplő számára

A „szegények” azon vágya, hogy a politikai folyamat valamennyi szakaszába bevonják őket, az iratanyagok gyakorlati összetettségének problémájába ütközik. A célcsoportnak vagy a résztvevőknek szóló állandó visszajelzés igénye ráadásul akkora késedelmet okozhat, hogy a politikai döntéshozatal bürokratikus folyamata elviselhetetlenül hosszú ideig tartana.

Ha nem foglalkozunk e realitásokkal, a részvétel könnyen a frusztráció vagy a csalódottság növelésének eszközévé válhat minden szereplő számára. Ennek kezeléséhez a részvételi módszerek elmélyítésére van szükség. A politikák minőségének javítását mint célkitűzést fontosabbnak kell tekinteni a figyelmet vagy a tárgyalóasztalnál helyet kapó „szegények” „azonnali, de átmeneti jó érzésénél”. A kormányzati és intézményi szereplőknek és igazgatásaiknak

ezért úgy kell felépülniük, hogy a részvételi folyamat segítségével megszerzett élettapasztalatokról szóló információt a szegénységellenes politikák egyik kiindulópontjává tudják tenni.

Mindenekelőtt azt kell elkerülni, különösen a kormányzatoknak és a tisztviselőknek, hogy ezt az összetett, koherens információcsomagot könnyebben kezelhető részekre bontsák szét. Ehelyett az igazgatáson belül meg kell bízni egy felelős koordinációs egységet a részvételi folyamat támogatásával, az információk összegyűjtésével és feldolgozásával, majd a megfelelő politikai döntéshozatali folyamatokba való átírási útjával. A folyamatnak a választott politikusok aktív részvételét is biztosítani kell, a sikerhez pedig a választott politikusoknak a részvételi szemlélet szíves részvételére kell előkészíteniük.

Nyilvánvaló, hogy a különböző szereplőkre még rengeteg munka vár. Ugyanakkor afelől sem lehet kétségünk, hogy tételesen nem érhetünk el sikereket.

Danielle Dierckx
A társadalom- és politikatudományok
doktora, Antwerpeni Egyetem, Belgium

Részvétel: Jelképes vagy valós?

A részvétel szent szó. Mi, akik a szegénység és a társadalmi kirekesztés ellen küzdünk, szinte mindannyian hiszünk abban az elvben – vagy legalábbis hangoztatjuk –, hogy a szegénységet és a kirekesztést közvetlenül átélő embereknek részvételi lehetőséget kell kapniuk az életüket érintő döntésekben. Ez elméletben nagyszerűen hangzik, de hogy néz ki a gyakorlatban? Valós vagy csak jelképes részvételről van szó?

A Dignity International „Állj ki!” („Get Up Stand Up”) elnevezésű, Nairobi (Kenya) legszegényebb részein végzett projektje szolgált egy pár tanulsággal. Ahhoz, hogy a részvétel valós legyen, aktívnak, tájékozottnak és értelmesnek kell lennie. Ha az írástudás alacsony szinten áll, népszerű módszereket kell segítségül hívni a tartalom közvetítésére. Ha az emberek a nagy létszámú csoportok előtt nem merik kimondani a véleményüket, meg kell

próbálni kisebb csoportban vagy egyenként konzultálni velük. Ha a nagy termekben tartott találkozók nem működnek, ki kell menni a piacra. Az a lényeg, hogy az emberek otthonosan érezzék magukat, és lássák, hogy véleményüket tiszteletben tartják.

Ha az aktív részvétel valósággá válik, fantasztikus eredmények születnek. A bölcsesség, az ötletek, a megoldások, az elkötelezettség és az energia hihetetlenül gazdag tárháza gyűlik össze ilyenkor. A multiplikátor hatást a levegőben is érezni. Az emberek több ezren gyűlnek össze, sajátos módon, saját ritmus szerint szervezik meg működésüket, maguk határozzák meg programjainak és prioritásait. Akik máskor a napi betevőért is megküzdnek, most felelős pozícióba kerülhetnek. A Nairobiban szerzett tapasztalatok a jövőre nézve reményt keltőek. A helyszíni tapasztalatok arra tanítanak, hogy törekedjünk a részvételre, amely a vezetésre is kiterjed – amely a felemelkedéshez vezet – amely tettekbe váltható, és amely tartós változást tud előidézni.

Aye Aye Win
ügyvezető igazgató, Dignity International

<http://www.dignityinternational.org>

A részvételi demokrácia a politikai cselekvés egyik előfeltétele

A politikai döntéshozatalban való nyilvános részvétel – amit részvételi demokráciának vagy polgári részvételnek is szokás nevezni – rosszul definiált fogalom, mégis gyakorta hivatkoznak rá a közösség hangjának felerősítése vagy a politikai fellépés javítása érdekében. Bár a polgári részvétel korántsem jelent gyógyírt a képviselői demokrácia minden bajára, a részvételi politikát ettől függetlenül úgy kell felépíteni, mint egy egymáshoz csatlakozó eszközökből álló rendszert, amely hivatalosan is bevonja az egyéneket a politikai döntéshozatal körébe.

A szükséges eszközök és a folyamat szakaszai

Az emberek visszavezetése a politikai döntéshozatal körébe azt jelenti, hogy az egyéneket a projekt vagy politika végrehajtásának valamennyi szakaszába be kell vonni. Azt jelenti, hogy a pusztán tájékoztatáson és konzultáción túllépve a résztvevők között valódi partneri viszonyt kell kialakítani.

A meglévő eszközök egész sora kikövezi az utat a közös döntéshozatal és politikai cselekvés előtt. Meg kell erősíteni a politikusok döntőbírói szerepét, ugyanakkor a mérlegelési jogkörüket az összes többi résztvevőével megegyezőre kell leszűkíteni: a hatalom minél szélesebb körű megosztása a demokrácia egyik központi tana.

Az embereknek minden földrajzi szinten lehetőséget kell adni a politika alakításában való részvételre. Ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy lépésenként kell előre haladni. A kontextustól függően érdemes a legvitatottabb kérdésekkel kezdeni. Szükség esetén osztályozni kell a problémákat, majd polgári találkozókra kell megtárgyalni. Ennek az az előnye, hogy a konferencia idején túl nem veszi igénybe a résztvevők energiáját, gyakorlati eredményhez vezet, amely aztán gyorsan végrehajtható, hatékonyan ellenőrizhető és kellőképpen nyilvános.

Leküzdendő nehézségek

A részvételi demokráciának azonban egy sor állandó kihívással kell szembenéznie. A fő elvek egyike úgy szól, hogy a lelke mélyén mindenki ott szunnyad a polgár, akit fel kell ébreszteni. A másik akadály, amivel minden embercsoport szembesül, hogy a problémát pontos kifejezésekkel kell definiálni és körülhatárolni, prekoncepcióktól mentesen.

Más nehézségek is vannak: előfordul, hogy a részvételt az év folyamán havonta megtartott ülésekre irányozzák elő. Ez számos nem kívánt hatással járhat, mint például a résztvevők kifáradása, némely résztvevők „professzionizálódása”, a részvételi költségvetéshez kapcsolódó területeken kívül kialakított napirendekre való érzékenység hiánya stb. Az ilyen típusú folyamat működési szabályait ezért folyamatosan ki kell igazítani.

A részvételi demokráciának ugyanakkor a legitimitás kérdésével is szembe kell néznie – ezt azt jelenti, hogy az aktuális kérdések megtárgyalása nem annyira a résztvevőket legitimálja, inkább az elért eredményt. Ebben a kritikus pillanatban válik kulcsfontosságúvá a részvételi és a képviselői demokrácia találkozása: a képviselői demokrácia legitimálja vagy éppen megfosztja legitimitásától a részvétel útján hozott „döntéseket”.

Következtetés

Ha be kívánjuk vezetni a részvételi demokrácia formáit, a hatóságok minden szintjén és valamennyi politikus esetében sürgősen kötelezővé kell tenni legalább a konzultációs fórumok megrendezését minden olyan esetben, amikor egy kérdés körül vita támad. Ezt a kötelezettséget legalábbis össze kell kötni egy olyan rendszerrel, amely kikényszeríti és ellenőrzi a politikusok részéről a konzultáció eredményeinek elnyerése után végzett politikai intézkedést. Mondanunk sem kell, hogy maguknak az intézményeknek kezdettől fogva központi szerepet kell betölteniük az ilyen sok résztvevős konzultációban.

Marion Gret

**Politikatudományi szakértő, kutató munkatárs
CERI/Science Po – Párizsi Egyetem I**

Az európai szegénységellenes stratégiának a részvételre kell épülnie

A szegénységben élők részvétele alapvető fontosságú a szegénység és a társadalmi kirekesztés kezelését szolgáló európai stratégiához.

A stratégia 3. célja a részvételt a politika általános érvényesítésével kapcsolja össze, hogy döntő hatást érhessen el a szegénység és a társadalmi kirekesztés ügyében. A szegénységben élők az egyes tagállamokban változó mértékben vesznek részt az integrációról szóló nemzeti cselekvési programok kidolgozásában. A szegénységben élők európai találkozója bizonyítja, hogy milyen erős a részvételi hajlandóság.

A 6. találkozón bemutatott hangerősítővel a Szociális Védelmi Bizottság (SPC) azt próbálta szemléltetni, hogy ezeknek az embereknek a hangja számít, ezért meg kell hallgatni, a mi dolgunk pedig, hogy felerősítsük. Ezekben a találkozókon azt is megtanultuk, hogy a szegénységről alkotott sztereotípiák akadályozhatják a részvételt. Az SPC a szegénység strukturális okait akarja megragadni, és teljes súlyával az érintettek ügyei mögé áll.

Az EU 2007-es, a szociális védelemről és a társadalmi integrációról szóló jelentésének egyik legfontosabb megállapítása az volt, hogy a részvétel növekvőben van. Ugyanakkor arra is felhívta a figyelmet, hogy a részvétel színvonalának javításán többet kell dolgozni. A célok és a következtetések összekapcsolódnak: a részvételnek szisztematikusnak kell lennie ahhoz, hogy hatékony lehessen. Nem szorítkozhat a politika kialakítására, az értékelésre és a végrehajtásra is ki kell terjednie. Még mindig sok munka vár ránk, de az eredmények biztatóak, és máris fontos mérföldköveket hagytunk magunk mögött. Folytatnunk kell az előretörést.

Elise WILLAME

A Szociális Védelmi Bizottság elnöke

HÍREK MAGYARORSZÁGRÓL

A CSEND HANGJA:

Interjú Gyimesiné Franyó Borbálával, a szegénységben élők 5. és 6. európai találkozásának magyar résztvevőjével

K: Mondjon egy pár szót a jelenlegi egészségi állapotáról!

V: Orvosi hanyagságból kifolyólag súlyos halláskárosodásom van. Kisgyerekként emésztési problémák miatt kórházban kezeltek, de közben belsőfül-gyulladásra is kaptam gyógyszert. Akkoriban más gyerekeket is így

kezeltek, mert még nem ismerték a hallóidegeket érintő mellékhatásokat. A szüleim csak tízéves koromban jöttek rá, hogy ha mögöttem beszélnek, nem hallom őket. A nyolcvanas években be is tiltották a gyógyszert, amit kaptam. Amúgy viszont egy „dumagép” lettem, úgyhogy mások hosszú hallgatása nem zavar.

K: Az Ön „produkciója” volt az idei brüsszeli találkozó egyik csúcspontja ...

V: Az idén másodszor vettem részt a találkozón. A tavalyi idegességem már elmúlt, így sokkal kevésbé voltam feszült, amikor felszólaltam az ülésen. Jelnyelvet használtam, de ez egyáltalán nem volt megtervezett előadás. Teljesen spontán jött az egész. Az utolsó pillanatban jutott eszembe

K: Mire gondolt, amikor látta, hogy sikerült megindítania a közönséget?

V: Belülről tényleg kételkedtem magamban :), ugyanakkor büszke is voltam magamra, és nagyszerű érzés volt, hogy meghallgattak. Azzal kezdtem, hogy levettem a mikrofont és kikapcsoltam. Ennek egyébként semmi értelme nem volt, mert amúgy is jeleltem. Azt jeleltem: „Magyarországon két törvény szól a hozzáférésről”. Itt tartottam egy kis hatásszünetet :), azután folytattam (még mindig jelelve!): „Nem értik, amit mondok?!” Ezen a ponton a moderátor bejelentette, hogy a tolmácsok abbahagyták a fordítást, és a fülhallgatójára mutatott. Erre viszonylag nyugodt arccal visszajeleltem neki, hogy „Nagyothalló vagyok”, és vállat vontam. Azt hiszem, ettől egy kicsit frusztrált lett. A teremben még a légyzümmögést is meg lehetett volna hallani. Senki nem tudott mit kezdeni ezzel a helyzettel. Úgyhogy visszakapcsoltam a mikrofont, „lefordítottam”, amit addig mondtam, majd szóban folytattam az előadást. Beszéltem a magyarországi helyzetről, a fogyatékkal élők problémáiról, a hozzáférés hiányáról. A végén óriási tapsot kaptam. És tudja, van az a speciális jel, amit a siketek használnak tapsolás helyett: felemelik a kezüket, és rázzák, mintha sok „NEM”-et mutatnának. Én ezt jeleltem, és rengetegen utánam csinálták. Tényleg fantasztikus volt! Az előadás után sokan odajöttek gratulálni, és ha nem is beszéltük egymás nyelvét, a testbeszéd segített a kommunikációban. A magyar tolmácsok azt mondták, olyan hatással voltam az emberekre, hogy minden évben el kellene jönnöm Brüsszelbe, hogy a fogyatékkal élők nevében szóljak. Ez tényleg nagyon jól esett.

K: Az aktív előadása különösen lenyűgöző

annak fényében, hogy tavaly hasonló helyzetben mennyire el volt keseredve. Valódi „személyes utazást láthattunk. Gratulálunk!

V: Remélem, hogy a fenti történet segítségével a kiadvány olvasói megértik, miért volt olyan fontos nekem, hogy eljuttassam az üzenetet a brüsszeli találkozóra: vegyék rá az Európai Uniót, hogy fogadja el a jelnyelvet egyfajta „kisebbségi nyelvként”!

Az interjút készítette: Gosztonyi Géza

Reflektorfényben az EAPN Magyarország (HAPN)

A HAPN 2004. áprilisban alakult, és alig néhány hónappal később, a 2004. évi közgyűlésen csatlakozott az EAPN-hez. A hálózatnak 79 szervezet és 24 magánszemély a tagja.

Ha egyetlen alapelvet kellene kiemelnem a magyar hálózat működéséből, a részvétel lenne az: a hálózat részvétele a szélesebb körű koalíciókban és lobbitevékenységekben, a szegénységellenes NGO-k részvétele a mi tevékenységeinkben, és nem utolsósorban a szegénységben élők (PEP) részvétele a tágabb értelemben vett társadalomban, és természetesen ennek eszközében, a hálózatban is.

A hálózatot egy évvel ezelőtt átszervezték, hogy biztosítsa a szegénységben élők közvetlen részvételét. A Koordinációs Testület (a hálózat végrehajtó szerve) jelenleg 10 „szakemberből” és a szegénységben élők 10 képviselőjéből áll. Utóbbiak régóta részt vesznek a hálózat munkájában: látogatják a szegénységben élők európai és magyarországi találkozóit, képzési tevékenységekre járnak, illetve ilyeneket szerveznek stb. Megfigyeltük, hogy a valódi részvétel és a hatékony együttműködés csak akkor lehetséges, ha erre a szegénységben élők és a szakemberek egyaránt fel vannak készülve.

Tudom, hogy az EAPN némelyik nemzeti hálózata már széles körű tapasztalatokat szerzett ezen a területen. Szerintem a hálózatépítés nagy előnye éppen az, hogy különféle kérdésekről lehet véleményt cserélni.

Remélhetőleg a 2007. novemberben Budapesten tartandó közgyűlésen ismét lehetőségünk lesz minél többet megismerni egymás tapasztalataiból és gyakorlataiból a részvétel terén.

Találkozunk Budapesten!

Márton Izabella
EAPN Magyarország

A magyar Gyermekszegénység Elleni Nemzeti Program

A program 2006-ban készült. Ez szolgált háttér tanulmányként a „Legyen Jobb a Gyerekeknek” Nemzeti Stratégiához (2007–2032), amelyet 2007. május 31-én országgyűlési határozatban fogadtak el.

Miért van szükség a programra?

Magyarország 10 milliós lakosságán belül 2005-ben 2,2 millió 20 éven aluli eltartott gyermek élt az országban. A gyermekes családok jellemzően szegényebbek a gyermekteleneknél. A három vagy több gyermeket nevelő családok körében a szegénységi ráta 36% volt, az átlagos ráta több mint 3,5-szerese. A szegénység leginkább a kis falvakban élők, a roma közösséghez tartozók, alacsony iskolai végzettségű, munkanélküli szülők gyermekeit sújtja, valamint a súlyos fogyatékkal élő gyermekeket.

2005 őszén a miniszterelnök kezdeményezte a gyermekszegénység elleni program kidolgozását. Az itt röviden bemutatott javaslatot a Magyar Tudományos Akadémia tagjaiból alakult csoport készítette az én vezetéssel.

A három vagy több gyermeket nevelő családok körében a szegénységi arány 36% volt, az átlagos arány több mint 3,5-szerese

A program

A program több, egymáshoz kapcsolódó elemből áll, hosszú távú (egy generáció) és rövid távú (hároméves) programokra bontva.

A célokat három fő csoportra osztja fel. Az egyik **általános cél** a szegénység és a társadalmi kirekesztés csökkentése a gyermekek és családjaik körében; ez alá tartozik különálló, de egymást kiegészítő célként a szegénység mértékének és mélységének csökkentése. **A célok funkcionálisan is értelmezhetők és hozzákapcsolhatók az általános kormányzati felelősségvállalás jelenlegi rendszeréhez.** Ezek a következők: a szülők foglalkoztatási kilátásainak javítása; jobb és egyenlőbb feltételek biztosítása a gyermekek készségeinek és képességeinek fejlesztéséhez; a szegregáció csökkentése; a gyermekes családokat célzó személyes szociális szolgáltatások és szakellátások fejlesztése; egészségesebb gyermekkor biztosítása; az életkörülmények és a lakhatás biztonságának javítása. **Az összes működési területre kiterjedő horizontális célok közé tartoznak a következők:** az etnikai és regionális egyenlőtlenségek és a szegregáció enyhítése; a fogyatékossgal élő gyerekek helyzetének javítása; az intézmények és a szakmák közötti együttműködés javítása a különböző szinteken; a civil társadalom mozgósítása; a tájékoztatás javítása. A program horizontális prioritásként határozza meg ezenkívül a gyermekeket is szolgáló közösségi rendszerek – iskola, egészségügy, szolgáltatások – infrastruktúrájának és használati feltételeinek javítását.

Az univerzális rendszerek sikerére építve, ugyanakkor szem előtt tartva az eszközök kipróbálásából eredő nagy problémákat és természetesen a korlátozott erőforrásokat, a program kétfajta terjeszkedési módot javasol. A **fokozatos univerzalizmus** azt jelenti, hogy egy juttatást vagy szolgáltatást több fázisban vezetnek be, míg végül univerzálissá válik. A **differenciált univerzalizmus** pedig azt jelenti, hogy az alapjuttatásban egységesen mindenki részesül, de emellett a különösen veszélyeztetett csoportokra további ellátásokat, figyelmet és erőforrásokat is fordítanak.

A végrehajtás első három évének legfontosabb pontjai: (i) a három vagy többgyermekes családoknak és az egyedülálló szülőknek szóló családtámogatás növelése; (ii) a korai fejlesztési programok elindítása; (iii) a legrosszabb körülmények között élő családok helyzetének javítása.

A hosszú távú stratégiának két központi célja van: (i) az iskolai szegregáció

csökkentése az összes szereplő szemléletmódjának megváltoztatása révén, valamint a feltételek javítása a hanyatló iskolákban; (ii) a közösségi és személyes szolgáltatások fejlesztésének abszolút prioritássá emelése, hogy a fokozottan gyermekközpontú, toleránsabb társadalmi szemléletmód elfogadottságában jelentős áttörést lehessen elérni.

Prof. Ferge Zsuzsa

Magyar Tudományos Akadémia

A *Hálózati Hírek* célja, hogy konkrét témákról általános vitát kezdeményezzen. Az itt szereplő vélemények nem feltétlenül tükrözik az EAPN álláspontját. Ha jelen szám tartalmával kapcsolatban észrevétele van, kérjük, küldje el e-mailben a team@eapn.skynet.be címre.

Szerkesztő: Fintan Farrell
A kiadásért felel: Audrey Gueudet

EAPN, Square de Meeûs 18 – B-1050 Brüsszel
Tel.: +32 2 226 58 50 – Fax: +32 2 226 58 69 – E-mail: team@eapn.skynet.be – Weboldal:
www.eapn.org

Az Európai Bizottság támogatásával